



Hoeveel 'steltjes' in het binnenland in najaar 2003?

Najaar 2003 ging de 'goudplevierentelling' in het binnenland op herhaling. Evenals in 1996 werden de Nederlandse polders en akkers in oktober en november doorkruist om de aanwezige steltlopers in kaart te brengen. In tegenstelling tot bijvoorbeeld ganzen en zwanen, weten we maar weinig over de verspreiding van deze soortgroep in de 'witte gebieden'. Des te interessanter is het dan ook om de telling van 2003 naast die van 1996 en eerdere in de jaren zeventig te leggen. Toen werden nog ruim 400.000 Goudplevieren geteld; in 1996 ging het om een kleine 220.000. Zou het aantal in 2003 verder afgenomen zijn, vooral nu de polders er kurkdroog bij lagen? Een eerste uitwerking van de resultaten lijkt anders uit te wijzen.

Tabel 1. Getelde aantallen van in het binnenland pleisterende Goudplevieren, Kieviten en Wulpen in oktober en november 1996 en 2003 (afgerond op duizendtallen).

Soort	okt 1996	okt 2003	nov 1996	nov 2003
Goudplevier	195.000	190.000	217.000	222.000
Kievit	954.000	428.000	686.000	443.000
Wulp	46.000	46.000	50.000	53.000

Tabel 2. Getelde aantallen pleisterende Goudplevieren in Zweden en de Waddenzee-landen in oktober 2003.

Land	Aantal	Bron
Zweden	100.000	Green et al. 2004, Vår Fågelvärld 2004(1)
Denemarken	390.000	L.M. Rasmussen
Duitsland	150.000	K. Günther & T. Krüger
Nederland	190.000	dit artikel
Totaal	830.000	

Internationale telling 2003

Het initiatief tot de telling kwam uit Denemarken. Lars Malta Rasmussen van de Deense collega-organisatie Dansk Ornitologisch Forening riep alle Waddenzee-landen op tot het organiseren van tellingen van Goudplevieren in oktober. In Nederland namen SOVON en de Nederlandse Steltloper Werkgroep (NSWG) de coördinatie op zich. In tegenstelling tot de Denen en Duitsers (en Zweden) werd in Nederland niet alleen de Goudplevier geteld, maar ook Kievit en Wulp. Daarnaast werd in ons land in november een extra telling uitgevoerd, omdat op dat moment doorgaans de grootste aantallen bij ons verblijven. De Nederlandse tellingen sloten aan op het lopende programma van de watervogellingen. Teldata waren 18 oktober en 15 november. In verband met getij werd in oktober in het Waddengebied een week eerder geteld. De regiocoördinatoren slaagden er prima in zoveel mogelijk telgebieden te bemensen. Sommige regio's initieerden nog extra initiatieven. Zo werd in Drenthe ook de verblijfshabitat genoteerd, terwijl Flevoland alle roofvogels meetelden.

Goudplevier verrassend gelijk

In tabel 1 zijn de voorlopige telresultaten opgenomen. Ter vergelijking staan ook de aantallen van 1996 erbij. Hieruit blijkt dat de aantallen Goudplevieren goed vergelijkbaar waren met die van acht jaar geleden. Dat is verrassend, omdat eigenlijk iedereen er in oktober van overtuigd was dat de aantallen fors lager zouden uitpakken. Niet alleen was het Nederlandse polder- en akkerland als gevolg van een bloedhete en droge zomer kurkdroog en naar verwachting dus voedselarm; ook is uit onderzoek gebleken dat Goudplevieren in toenemende mate in Denemarken en Duitsland blijven om er de slagpenrui door te maken. Vooral de afname

van de jachtdruk in Denemarken zou tot een herverdeling van het najaarsvoorkomen hebben geleid. Hoewel de aantallen ten noorden van ons land inderdaad erg groot waren (tabel 2), was er van een afname in Nederland geen sprake. Opvallend was wel dat het totale aantal Goudplevieren in Nederland in november weinig afweek van dat in oktober. Voorheen zaten er in november juist duidelijk meer Goudplevieren dan in oktober. Wat wél afweek, was het verspreidingsbeeld. Door perioden met regen in de weken voorafgaand aan de novembertelling, waren de landerijen minder droog en concentreerden foeragerende Goudplevieren zich meer op plas-dras percelen.

Kievit gehalveerd, Wulp gelijk

In oktober 1996 werden bijna een miljoen Kieviten in Nederland geteld. In oktober 2003 bleef de teller staan op 424.000 en een maand later op een overeenkomstig aantal. Deze halvering is, zo verwachten we, een tijdelijk gevolg van de extreme droogte en niet van een populatiecrash. Kieviten kunnen nu eenmaal snel en massaal reageren op veranderende weersomstandigheden en voedselbeschikbaarheid. Vermoedelijk verbleven de vogels dan ook elders, waar de omstandigheden beter waren. Bij de Wulp kwamen de aantallen goed overeen met die in 1996. Er moet overigens nog worden uitgezocht hoeveel Wulpen onafhankelijk waren van de getijdengebieden.

Goudplevier en Kievit regionaal bekeken

Evenals in 1996 werden de grootste aantallen Goudplevieren en Kieviten vastgesteld in de lage en open delen van Nederland. Ze lieten zich daar vooral zien op pas gemaaide percelen (de warme weersomstandigheden stelden boeren in staat nog een snee gras te maaien rond het eerste telweekend) en de voor de winter met gras ingezaaide of nog



ongeploegde maïspcelen. Zowel in oktober als november telde Friesland de grootste aantallen Goudplevieren, 55.500 resp. 73.000 (figuur 1). Andere belangrijke regio's waren Noord-Holland (41.000, november), Groningen (31.000, oktober), Zeeland (29.500, november, inclusief schatting getijdengebied) en de Waddeneilanden (20.000, november). Op de zandgronden van Gelderland, Noord-Brabant en Limburg was de Goudplevier schaars.

Bij de Kievit was Noord-Holland de toprovincie met 80.000 en 85.000 in resp. oktober en november (figuur 1). Daarna volgden Friesland (83.500), Zeeland (58.000, inclusief schatting getijdengebied), Utrecht (42.500), Zuid-Holland (42.000) (alle in november) en Overijssel (33.000 in oktober).

Nederlandse Goudplevieren in internationaal perspectief

De kleinere aantallen Goudplevieren die in Nederland in 2003 en 1996 werden vastgesteld in vergelijking met eind jaren zeventig, betekenen niet per se een populatieafname. Dat in ons land tegenwoordig minder Goudplevieren voorkomen, heeft in de eerste plaats te maken met het stopzetten van de jacht in Denemarken in 1982. Dat leidde gaandeweg tot een herverdeling van de verspreiding. Veel Goudplevieren blijven nu tot ver in het najaar in Denemarken, o.a. om er de rui door te maken. Dat de 'Nederlandse wilsterflappers' meer jonge vogels vangen, is mede een gevolg van deze jachtstop; enerzijds omdat er geen vogels meer worden geschoten (jonge vogels hebben een verhoogde afschotkans), anderzijds omdat de jonge vogels juist nog steeds geneigd zijn Denemarken over te slaan en direct naar onze contreien te vliegen. Daarnaast neemt het areaal aan geschikte graslanden bij ons steeds verder af door uitbreiding van bebouwing, bossen en parken; ofwel het landschap anno nu is veel minder aantrekkelijk voor Goudplevieren dan pakweg 20 jaar geleden. Waarom de hogere oktober-aantallen in het noorden later in het seizoen (november) niet alsnog tot een hogere piek in Nederland hebben geleid, is voorlopig nog een raadsel. Wanneer de totalen van Zweden en de Waddenzee-landen worden opgeteld, ging het in oktober 2003 om zo'n 830.000 Goudplevieren (tabel 2), en dat ligt aardig in de buurt van de totale schatting van een kleine één miljoen doortrekkers in onze regio. Dit des te meer wanneer we in ogenschouw nemen dat bij de oktobertelling vermoedelijk al enige doortrek richting Frankrijk had plaatsgevonden, en dat er ook behoorlijke

aantallen in Polen en het oosten van Duitsland kunnen hebben gezeten. Redenen genoeg om een vinger aan de pols te houden en vergelijkbare stelloptellingen in de toekomst wederom te organiseren! Ze zouden wel eens een goede graadmeter kunnen zijn voor de effecten van de nieuwe nota 'Ruimte voor ontwikkeling', die tot een verdere toename van woonwijken, bedrijventerreinen, parken en boomsingels, en een afname van het agrarisch gebied zal leiden.

Dankjewel!

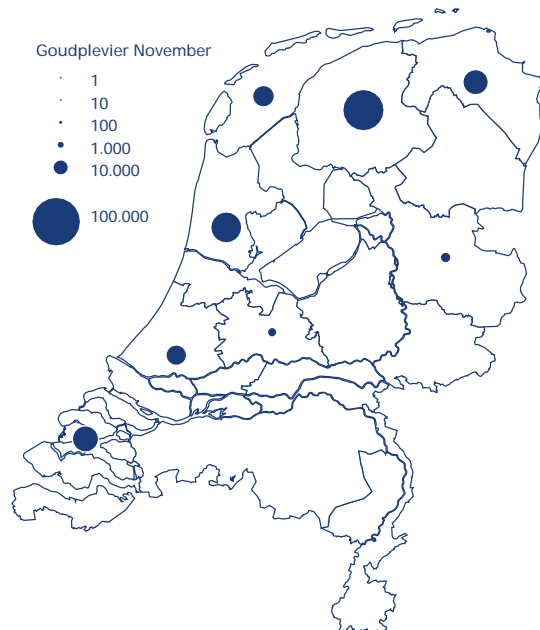
De binnenlandse stelloptellingen waren niet mogelijk geweest zonder de inzet van alle tellers. Even onmisbaar was de regionale coördinatie, die werd verzorgd door: Gerard van Zuijlen (Zeeland), Gert Ottens (Zuid-Holland), Dirk Tanger (Noord-Holland), Jan Schoppers (Noord-Brabant), Ton Cuijpers (Limburg), Henk Hubers (Gelderland), Jan van der Winden (Utrecht), Rob van Swieten & Greet Boomhouwer (Flevoland), Gerrit Gerritsen (Overijssel), Harold Steendam (Drenthe), Roland Jalving (Groningen), Romke Kleefstra (Wadden) en Meinte Engelmoer (Friesland). De landelijke organisatie van de telling in 2003 werd mogelijk gemaakt door een financiële bijdrage van het Prins Bernhard Fonds.

Romke Kleefstra (SOVON) & Dirk Tanger (NSW)

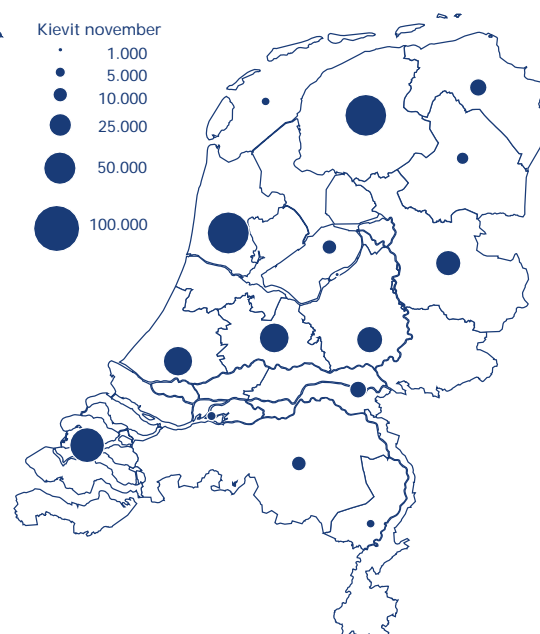
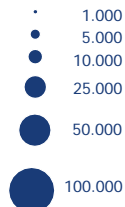
Meer lezen over Goudplevieren, Kieviten en Wulpen:

- Jukema J., Piersma T., Hulscher J.B., Bunscoeke E.J., Koolhaas A. & Veenstra A. 2001. Goudplevieren en wilsterflappers: eeuwenoude fascinatie voor trekvogels. Fryske Akademy, Leeuwarden. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- van Roomen M.W.J., van Winden E.A.J., Koffijberg K., Kleefstra R., Ottens G., Voslamber B. & SOVON Ganzen- en zwanenwerkgroep 2003: Watervogels in Nederland in 2001/2002. SOVON-monitoringrapport 2004/01. RIZA-rapport BM04/01, SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- van der Winden J., Gerritsen G. & van Roomen M. 1997. Grote aantallen stelloptellers in het binnenland. Sovon-Nieuws 10 (3): 20-21.

Goudplevier November



Kievit november



Figuur 1. Verspreiding van Goudplevier en Kievit per provincie in november 2003.